

Síla nerovnosti

Anotace:

Žáci se prostřednictvím televizního pořadu, grafů a textů seznamují s některými aktuálními příčinami rostoucí nedůvěry lidí v demokracii v ČR. Následně se zamýšlí nad možnými řešeními.

Cíle:

- Žák pojmenuje některé příčiny nedůvěry v demokracii v ČR a vlastními slovy vysvětlí, jak jednotlivé typy nerovností ve společnosti přispívají k oslabení důvěry v demokracii.
- Žák popíše data zobrazená v grafu a interpretuje je v souvislosti s tématem (ne)důvěry v demokracii v ČR.
- Žák navrhne, jaká opatření by mohla zvýšit důvěru lidí v demokracii.

Věk: 15–19 let

Předpokládaný čas: 45 minut

Vzdělávací oblasti a obory pro gymnázia:

Člověk a společnost (Občanský a společenskovědní základ)

Vzdělávací oblasti pro střední odborné školy:

Občanský vzdělávací základ

Témata:

příčiny nedůvěry v demokracii, sociální nerovnosti, chudoba, kvalita života, přístup k informacím

Metody a formy práce:

V-CH-D, práce ve skupinách

Pomůcky:

3 tvrzení (Příloha 1), barevně vytištěné grafy pro skupiny (Příloha 2), vytištěné texty pro skupiny (Příloha 3), interaktivní tabule/ dataprojektor a počítač

Postup

EVOKACE

- Promítněte žákům na interaktivní tabuli následující tři tvrzení (Příloha 1) a nechte je určit, které z nich pravdivě popisuje současnou situaci v ČR (rok 2018).
  - a) V mezinárodním srovnání patří Češi mezi šest zemí, jejichž občané jsou nejméně spokojeni s fungováním demokracie.
  - b) V pohraničních regionech je důvěra lidí v demokracii silnější.
  - c) Bohatší lidé jsou v průměru méně spokojeni s demokratickým režimem než chudší lidé.
- Typy následně sdílejte v celé třídě a podělte se o argumenty, které mohou odhad podpořit, či vyvrátit. Sdělte žákům správné řešení, kterým je tvrzení a). Data vyplývají z průzkumu ISSP International Social Survey Programme z roku 2014 (International Social Survey Programm z roku 2016 in Prokop 2018). Vy se nyní pokusíte společně přijít na některé z příčin tohoto stavu.
- Žáci si nakreslí na list papíru tabulku V-CH-D (vím / chci vědět / dozvěděl jsem se) a do prvního sloupce napíší vše, co ví (nebo si myslí, že ví) o možných

společenských příčinách nedůvěry lidí v demokracii, a do druhého sloupce, co víc by chtěli o tomto tématu vědět. Otázku je možné přiblížit také položením souvisejících otázek, jako např.: *Proč lidé nechodí k volbám? Proč někteří lidé ve volbách preferují strany se sklony k autoritářskému vládnutí?* Následně žáci sdílí své odpovědi ve dvojicích. Poté sdílejte informace na tabuli.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU INFORMACÍ

- Pusťte žákům pořad *DVTV Apel Daniela Prokopa*, ve kterém sociolog pojmenovává několik faktorů ovlivňujících rostoucí nedůvěru lidí v demokracii. Žáci během sledování zachycují několik věcí:
  - » *Jaké tři faktory Daniel Prokop pojmenovává?*
  - » *Jak popisuje spojitost mezi určitým faktorem a důvěrou v demokracii?*
  - » *Dozvídáme se v Apelu, kdo je Daniel Prokop a proč bychom měli/neměli jeho slovům věnovat pozornost?*
- Následně nechte žáky v menších skupinách (cca po čtyřech) sdílet odpovědi na otázky. Žáci mohou vytvořit jednoduché schéma či myšlenkovou mapu zachycující argumentaci D. Prokopa. Pokud máte dostatek času, můžete pustit *Apel* ještě jednou, aby si žáci mohli schéma doplnit či opravit.
- Ve spotu zazněla řada tvrzení, ve kterých se autor odkazuje na výsledky z výzkumů. Žáci se nyní pokusí jeden z faktorů podrobněji prozkoumat s pomocí grafů. Rozdejte žákům do skupin vytištěnou Přílohu 2 a požádejte je, aby je přiřadili k jednomu z faktorů pojmenovaných v *Apelu*. Následně rozdejte skupinám texty interpretující grafy (Příloha 3), nechte žáky, aby je spojili s příslušným grafem a v textu zvolili z nabízených variant tu správnou.
- Závěry sdílejte v rámci celé třídy.

REFLEXE

- Žáci si zapíší zjištěné informace o některých celospolečenských příčinách nedůvěry v demokracii do posledního sloupce tabulky V-CH-D.
- Žáci se ve skupinách zamyslí nad možnými opatřeními, která by mohla přispět ke snížení nerovnosti (sociální nerovnost, nerovnost šancí a nerovnost v přístupu k informacím). Ke každé z nich uvedou alespoň jeden návrh a sdílí s ostatními ve třídě.

Zdroje:

- PROKOP, Daniel. *Nerovnosti a důvěra v demokracii. Bohouš a Dáša: Demokracie pod lupou*. Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2019, s. 51–56.
- *DVTV Apel Daniela Prokopa*. [online]. 18.11.2018. Dostupné z <https://video.aktualne.cz/dvtv/prokop-nalhavame-si-ze-v-cesku-neexistuje-chudoba-pri-tom-pra/r~940535d03a1a1e7ba1d0025900fea04/>,

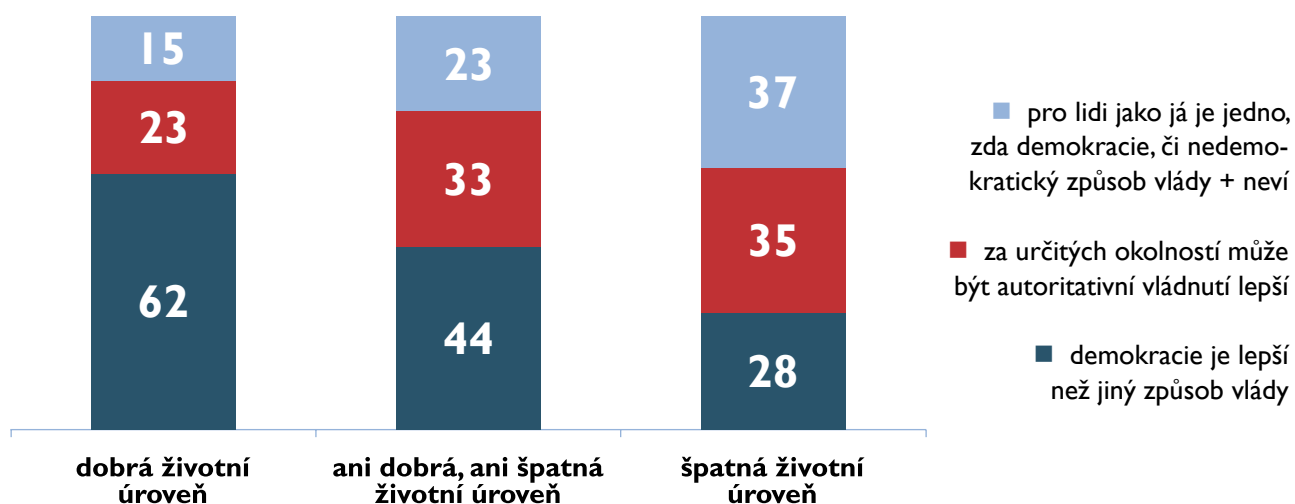

Příloha 1

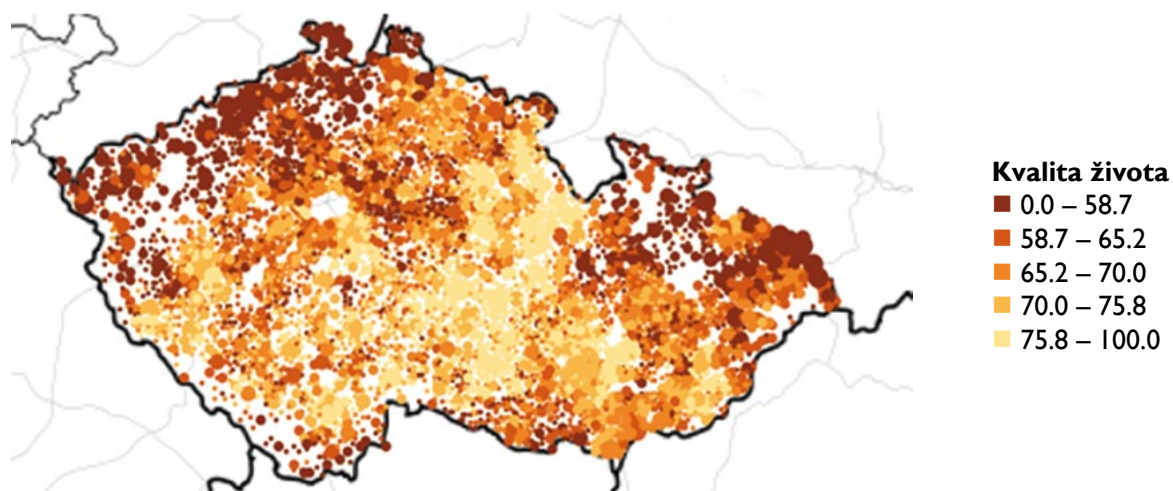
- a) V mezinárodním srovnání patří Češi mezi šest zemí, jejichž občané jsou nejméně spokojeni s fungováním demokracie.
- b) V pohraničních regionech je důvěra lidí v demokracii silnější.
- c) Bohatší lidé jsou v průměru méně spokojeni s demokratickým režimem než chudší lidé.

Příloha 2

Graf 6: Hodnocení demokracie podle životní úrovně (CVVM 2016)

Graf 7: Kvalita života v ČR (zdroj: MEDIAN pro Aspen Institute, 2018)

Příloha 3

TEXT A

Přiřadte text ke správnému grafu. Podle dat uvedených v grafu vyberte správnou variantu ve zvýrazněné části věty.

Obyvatelé České republiky s nízkou životní úrovní důvěřují demokracii **méně/více** než Češi s vysokou životní úrovní. Neznamená to zároveň, že by se více klonili k autoritářské vládě, ale výrazně častěji říkají, že pro lidi, kteří mají podobnou životní úroveň jako oni, není demokracie příliš důležitá. Ve výsledku tak demokracii jako nejlepší způsob vlády označuje necelá **třetina/polovina** nemajetných lidí a takřka **devadesát procent/dvě třetiny** obyvatel s vysokou životní úrovní.

Jedním z důvodů výše zmíněných názorů je, že i přesto, že životní úroveň Čechů v posledních letech výrazně roste, asi 30 % domácností si nemůže dovolit cestovat a kvůli neschopnosti hradit nenadálé výdaje ve výši 10 000 Kč ani finančně plánovat. Některé výhody demokracie, jako je svoboda cestovat, jsou pro ně tedy spíše hypotetické.

(Upraveno na základě textu: PROKOP, Daniel. Nerovnosti a důvěra v demokracii. Bohouš a Dáša: Demokracie pod lupou. Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2019, s. 51–56.)

TEXT B

Přiřadte text ke správnému grafu. Podle dat uvedených v grafu vyberte správnou variantu ve zvýrazněné části věty.

Regionální nerovnosti ovlivňují kvalitu života všech lidí v regionu. České kraje se velmi liší v tom, nakolik jsou jejich obyvatelé zasaženi chudobou, ale například také kvalitou vzdělání. Problémy se koncentrují zejména do **Středočeského, Ústeckého a Zlínského kraje / Ústeckého, Karlovarského a částí Moravskoslezského kraje**. Další nerovnosti vznikají na úrovni tzv. vnitřních periferií, tedy částí krajů, které mají daleko k regionálním centřům, což se negativně promítá do jejich pracovního trhu či nabídky služeb.

Výsledná celková kvalita života se v českých regionech velmi liší. V okolí velkých měst bohatších krajů a v některých venkovských oblastech je dvakrát **nižší/vyšší** než v chudých krajích a na vnitřních periferiích.

Obyvatelé nejvíce zasažených krajů často hodnotí lokální kvalitu života negativně, ačkoli sami nepatří mezi nízkopříjmové. I proto v obcích s nízkou kvalitou života tvoří okolo 65 % obyvatel nevoliči a voliči stran, které se nejkritičtěji vyjadřují k polistopadovému směřování Česka a fungování demokracie.

(Upraveno na základě textu: PROKOP, Daniel. Nerovnosti a důvěra v demokracii. Bohouš a Dáša: Demokracie pod lupou. Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2019, s. 51–56.)